

Bevezetés (1., 2 előadás)

Az előadás anyaga a Bevezetés a közgazdaságtanba kurzus egy részének az ismétlése!

(TK: tankönyv – Varian: Mikroökonómia középfokon)

Követelményrendszer

- Kötelező irodalom:
  - Varian, Hal R.: Mikroökonómia középfolon.
KJK Kerszöv, Budapest, 2001. (vagy újabb kiadás)
  - Berde Éva: Mikroökonómiai és piacelméleti feladatgyűjtemény. TOKK, 2009

Alapelvek - hogyan döntünk

- 1) Az emberek átváltásokkal szembesülnek;
- 2) Mindennek az a költsége, amiről lemondunk érte;
- 3) A racionális ember marginális értékekben gondolkozik;
- 4) Az emberek ösztönzőkre reagálnak;
- 5) A kereskedelem révén mindenki jobban járhat;
- 6) A piacok általában képesek jól megszervezni a gazdasági tevékenységeket;
- 7) A kormány olykor javíthatja a piaci folyamatok eredményeit;
- 8) Az ország életszínvonala attól függ, milyen eredményesen termelnek;
- 9) Ha a kormány túl sok pénzt bocsát ki, akkor az árak emelkednek;
- 10) A társadalom rövid távon átváltással szembesül az infláció és a munkanélküliség között.

Bevezetés

A közgazdasági elemzés két alapvető szintje, szemlélete:

Makroökonómia

makrogazdaság
kormányzati döntések
aggregált mutatók

Mikroökonómia

gazdálkodó egységek
egyéni döntések
egyedi mutatók

Megj.: Olykor nem egyértelmű valamely gazdasági jelenség besorolása.

A mikroökonómia a társadalomtudományok közé tartozik.

Bevezetés - Mivel foglalkozunk?

Ember

Szükséglet

Kielégítése

Szűkösség

Döntési kényszer,
lehetőség

- hiányérzet,
- tegyen valamit kielégítésére,
- nem elég egyszer kielégíteni,
- változnak a szükségletek,
- változnak a kielégítési módok,
- adott pillanatban több a szükséglet, mint amennyi kielégíthető.

javakkal: → szabad javak – természetes formájában, átalakítás nélkül alkalmas sz. kielégítésére, relatíve korlátlan.
→ gazdasági javak – átalakítás (termelés) után alkalmas sz. kielégítésére, szűkösség.

Termelési tényezők: tőke (K); munka (L); természeti tényező (A); vállalkozói képesség (E); információ – napjainkban.

Erőforrások felhasználása különböző hatékonysággal.
Racionális döntés – adott feltételek mellett a legjobbat!

Bevezetés - Mivel foglalkozunk?

Döntés

Gazdasági szereplők hozzák – alternatív költség

a) Fogasztó

szükséglete maximális kielégítése;
racionális (a matematikai leírhatóság miatt);

b) Vállalat

profit maximalizálása;
racionális (a matematikai leírhatóság miatt);

c) Állam

a társadalmi jólét maximalizálása;
racionális (a matematikai leírhatóság miatt).

Célfüggvény
meghatározása.

Korlátok
rögzítése.

A MODELL

- A valóság leegyszerűsített megjelenítése - feltevésekkel élünk.
- Érvényessége korlátozott.
- Egyetlen modell sem fedí a teljes igazságot.
- Konkrét, speciális célokra használható.
- Segítségével megválaszolható egy egymással kölcsönhatásban lévő kérdéseggyüttes.
- Exogén és endogén változók meghatározása.
- Tudnunk kell, melyek azok a kérdések, amelyekre a modell nem tud választ adni.
- Konzisztens rendszert hozunk létre.
- Matematikai eszközrendszerrel írjuk le.

A MODELL

A modell fajtái:

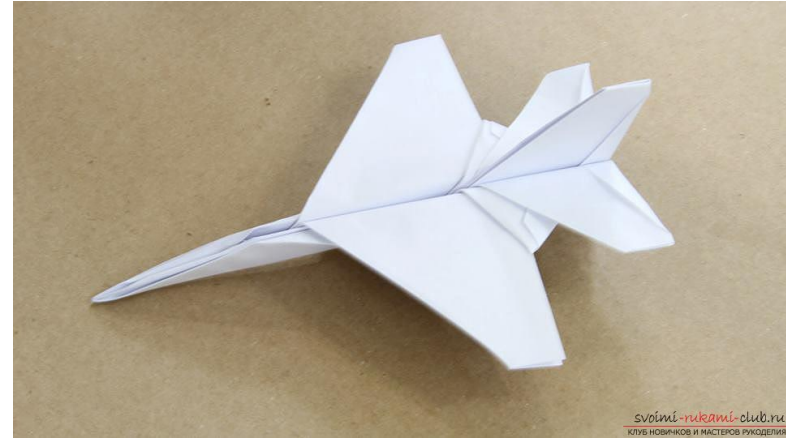
- Gondolkodási
  - Verbális
  - Grafikus
  - Matematikai
  - Fizikai
  - ...
- A gondolkodási modellek absztrakciók, csak a fejünkben léteznek, mások számára közvetlen nem hozzáférhetők – informális modell;
- ⇒
- A VALÓSÁG MINT SZÓ SOSEM JELENTHET TÖBBET, MINT A SZÓ HASZNÁLÓJÁNAK A GONDOLKODÁSI MODELLJÉT!!!

DE!

Ha egy modell egy rendszer jövőbeli viselkedését akarja tesztelni, akkor explicit módon kell bemutatnia az összes fontos változót érintő okokat.
(exogén és endogén változók meghatározása)

A MODELL

A modell általános fogalma:

A vizsgált dolog néhány (kevés számú), legfontosabb sajátosságát adjuk meg.

Ezáltal a dolog elvont, absztrakt fogalmához, modelljéhez jutunk.

A fogyasztó mikroökonómiai modellfeltevései

- A fogyasztó egyetlen személy.
- Választása tárgyát a piacon megvásárolható jószágkosarak képezik.
- Célja: személyes jólétének maximalizálása - **önérdekkövető**
- Szabadon dönt, választása **racionális** és következetes (stabil preferenciák, ízlés; **marginális értékekben gondolkodik**).
- Teljes körűen informált.
- Eltekintünk az időtényezőtől → a modell statikus.
- Adott szükséglet kielégítése hasznosság érzetet kelt.
- Az egyénnek létezik ún. hasznossági függvénye.
- Kiszűrjük a bizonytalanságot.
- Az „egy ár elve” érvényesül.
- Csak piaci tranzakciókat vizsgálunk (hogyan zajlik a csere, mi kell hozzá: 2 fél és 2 jószág)

Vizsgáljuk:

Mennyit és miért akar fogyasztani.

Mennyit és miért akar termelni.

Optimalizáció:

- a még megfizethető legjobbat

Egyensúly:

- ha a kereslet $\neq$ kínálat $\rightarrow$ az árak változnak
- egyensúlyi ár

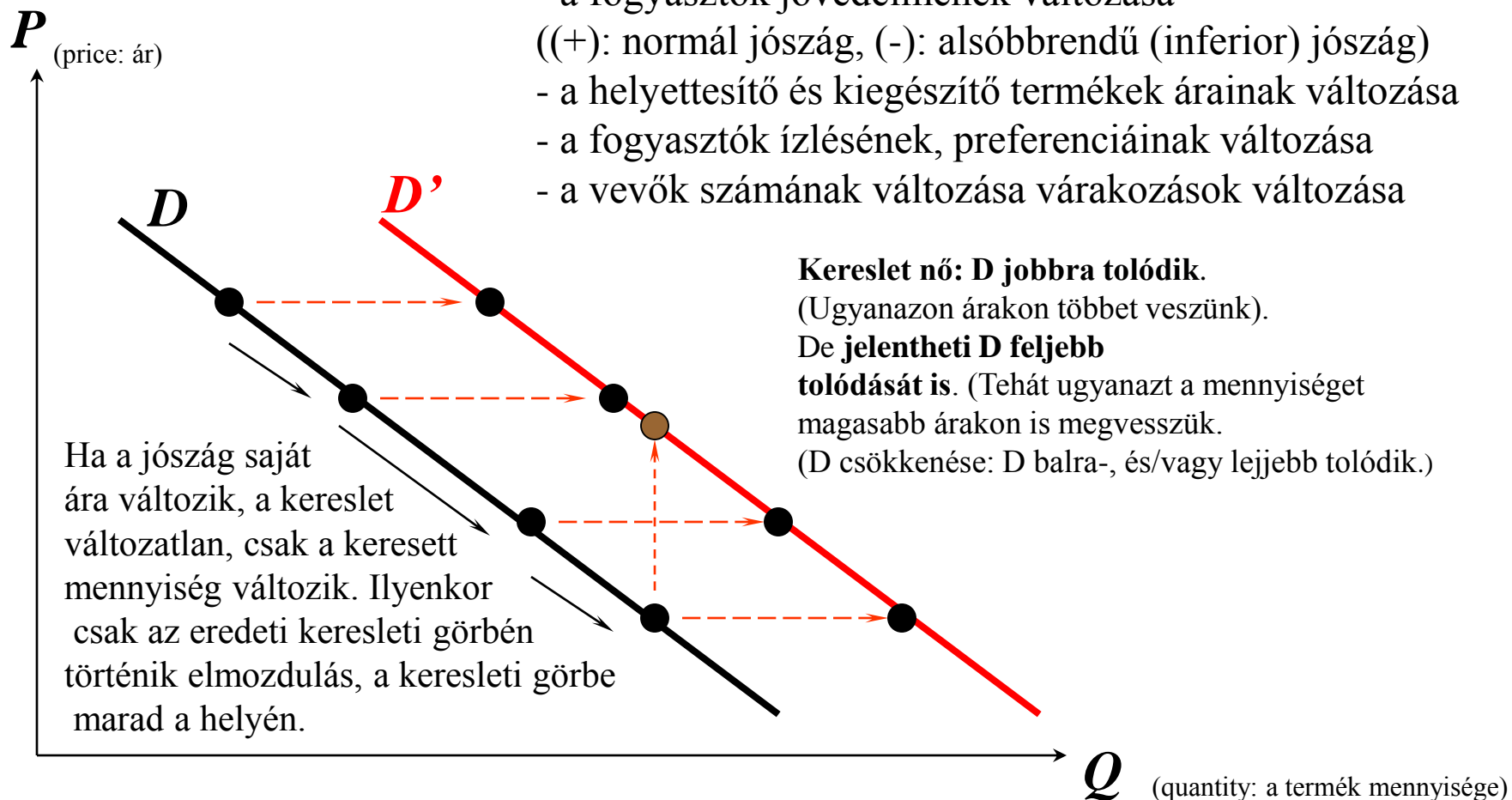
Piaci kereslet: a vásárlók összessége különböző lehetséges árakon mennyit képes és hajlandó megvenni a termékből.

A keresleti görbe negatív meredekségű.

A termék kereslete változik, ha a keresleti görbe eltolódik →
ugyanazon árakhoz megváltozott keresett mennyiségek tartoznak.

D változására ható tényezők lehetnek:

- a fogyasztók jövedelmének változása
((+): normál jószág, (-): alsóbbrendű (inferior) jószág)
- a helyettesítő és kiegészítő termékek árainak változása
- a fogyasztók ízlésének, preferenciáinak változása
- a vevők számának változása várakozások változása

Piaci kínálat: a termelők összessége különböző lehetséges árakon mennyit képes és hajlandó eladni a termékből.

A kínálati görbe pozitív meredekségű: ha P nő $\rightarrow$ a kínált mennyiség is nő.

S változik, ha maga a kínálati görbe tolódik el $\rightarrow$

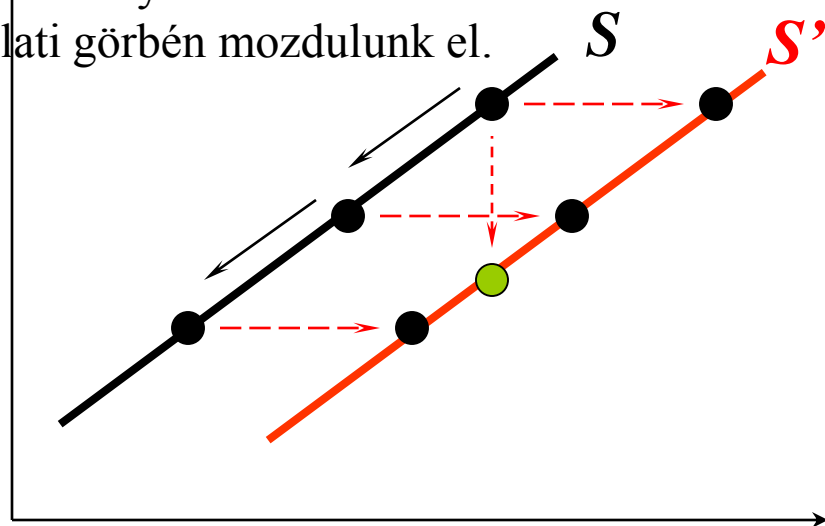
ugyanazon árakhoz megváltozott kínált mennyiségek tartoznak.

S változására ható tényezők lehetnek:

- a termelési tényezők (munka, tőke...) árainak változása
- technológiai változások
- adók és szubvenciók
- a termelők (eladók) számának változása
- termelői várakozások változása

P

Ha a jószág saját ára változik, S változatlan, csak a kínált mennyiség változik. Ilyenkor az eredeti kínálati görbén mozdulunk el.

S nő: kínálati görbe jobbra tolódik.

(Ugyanazon árakon többet kínálunk eladásra).

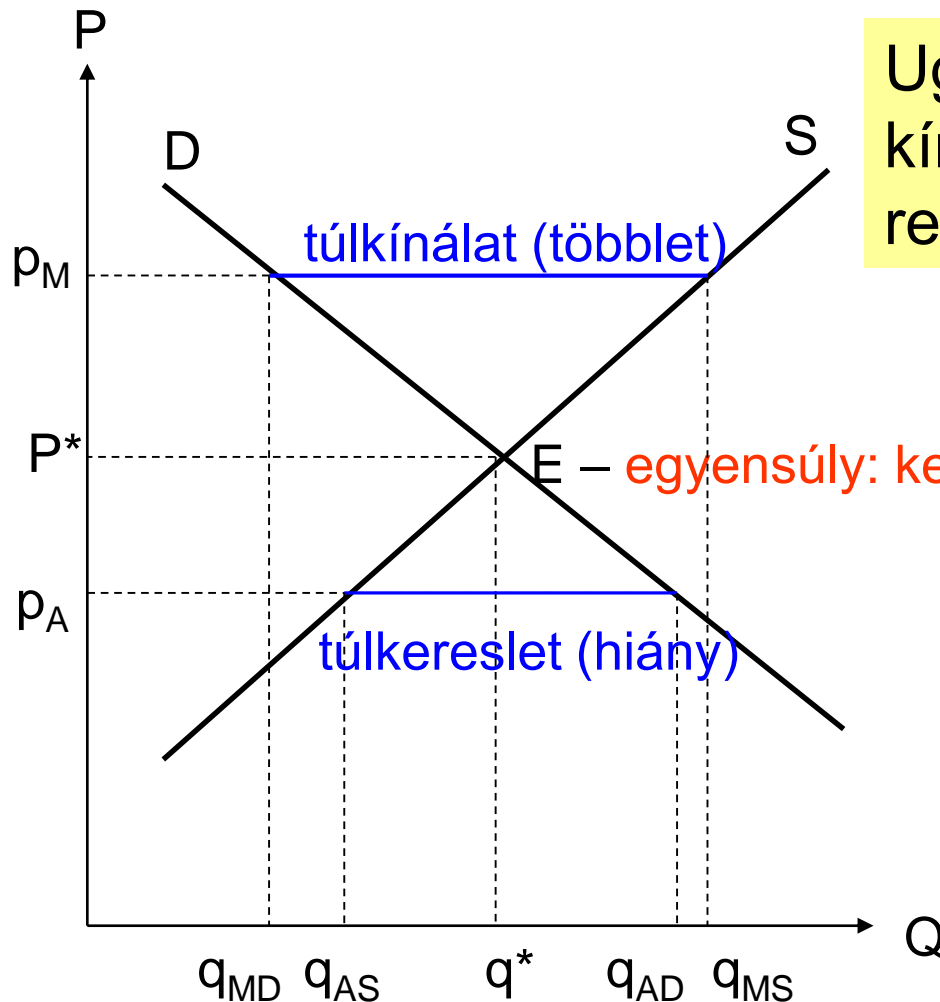
Más szemszögből a kínálati görbe **lejjebb tolódását is jelenti**. (Tehát ugyanazt a mennyiséget alacsonyabb árakon is hajlandóak vagyunk eladni.)

(Kínálat csökkenése: a kínálati görbe balra-, és/vagy feljebb tolódik.)

Q (quantity: a termék mennyisége)

Piaci egyensúly hosszú távon

MARSHALL-kereszt – egy részpiac egyensúlyát jellemzi.

Ugyanazon termék keresleti és kínálati függvénye egy koordináta-rendszerben ábrázolva.

E – egyensúly: kereslet = kínálat

ha $p > p^* \Rightarrow$ túlkínálat (többlet)
a termék piacán

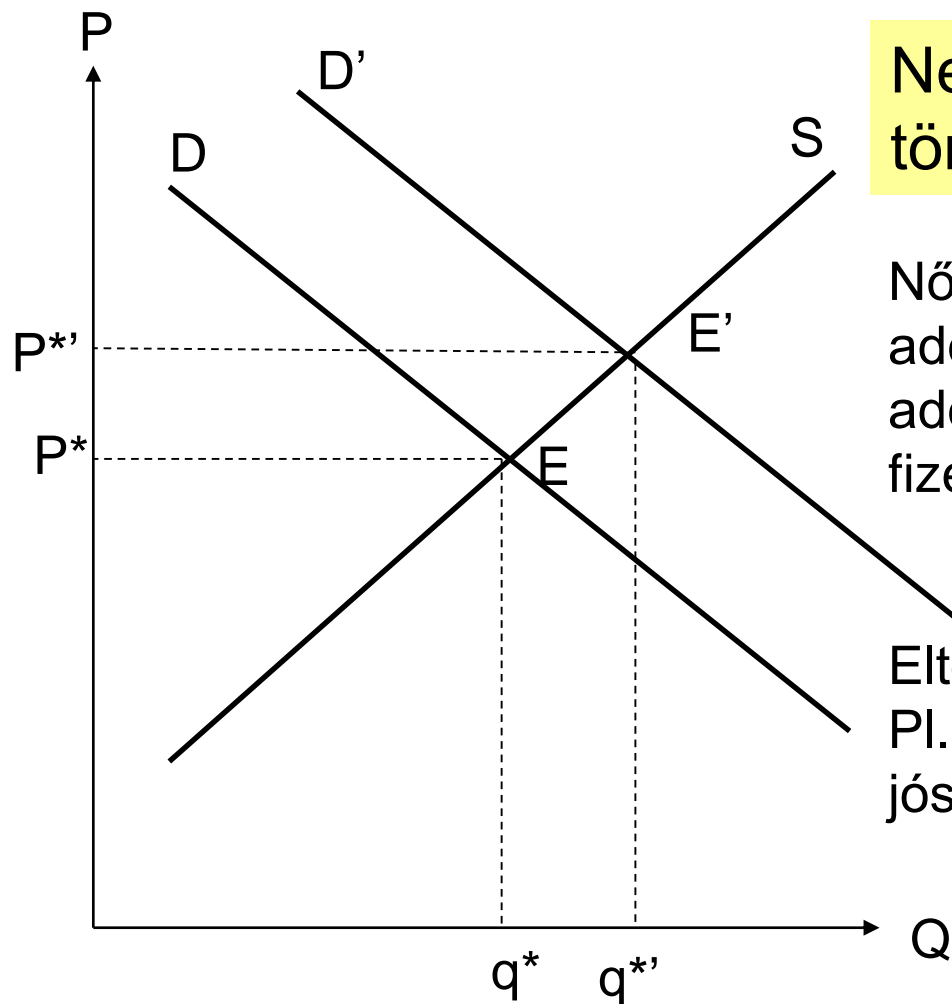
ha $p < p^* \Rightarrow$ túlkereslet (hiány)
a termék piacán

$P \leftrightarrow Q$ – endogének

$I, P_y, n, \text{ szokások} \dots$ exogének

Kereslet változása - egyensúly változása

D: különböző árak mellett mennyit kívánnak vásárolni.

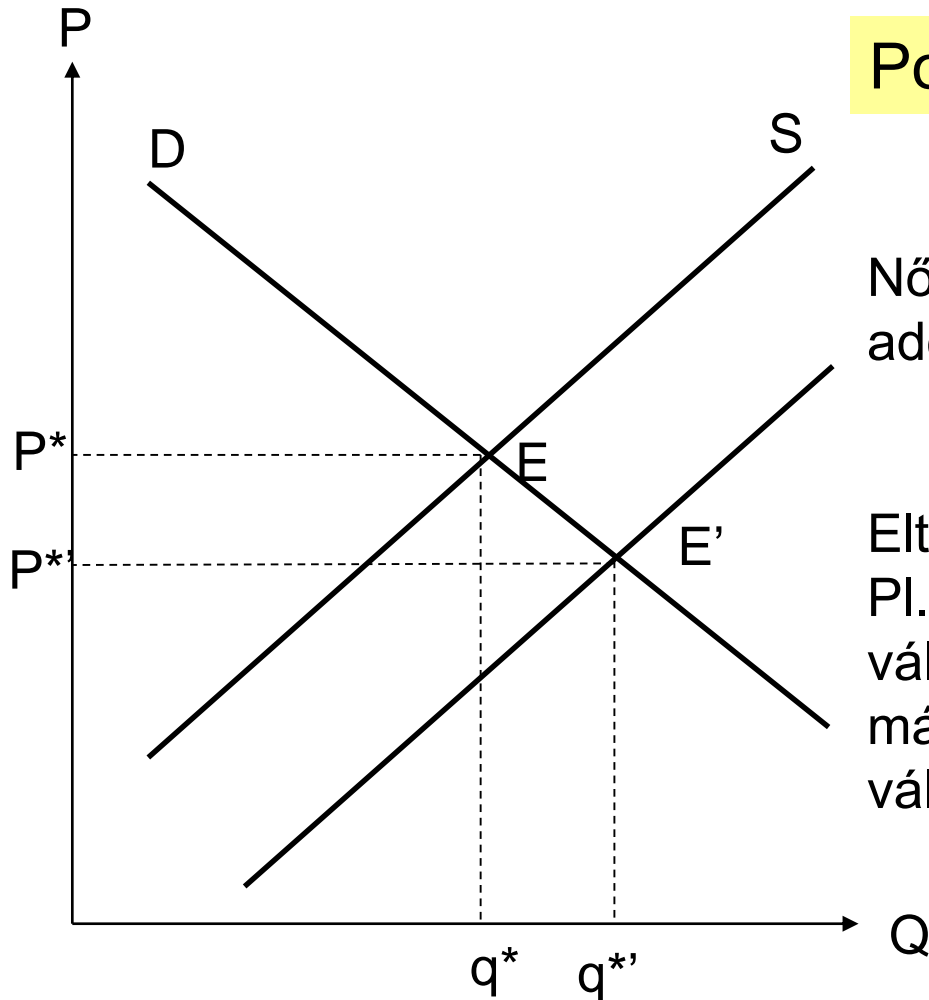
Negatív meredekség – kereslet törvénye: ha $P \uparrow \rightarrow Q \downarrow$

Nő a kereslet $\rightarrow D$ jobbra
adott ár mellett nő a keresett mennyiség
adott mennyiségért hajlandók többet fizetni

Eltolódás forrásai:
Pl.: ízlés, jövedelem változása, más
jószág árának, mennyiségének változása

Kínálat változása - egyensúly változása

S: különböző árak mellett mennyit kívánnak eladni.

Pozitívmerevedekség: ha $P \uparrow \rightarrow Q \uparrow$

Nő a kínálat $\rightarrow$ S jobbra
adott ár mellett nő a kínált mennyiség

Eltolódás forrásai:
PI.: technológia, erőforrások árának
változásai, időjárás,
más jószág árának, mennyiségének
változása

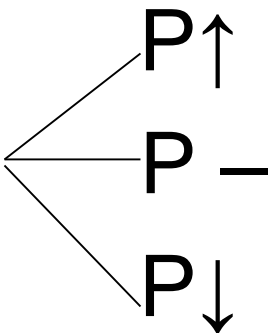

D és S változásának hatása

$D \uparrow \rightarrow P \uparrow \text{ és } Q \uparrow$

$S \uparrow \rightarrow P \downarrow \text{ és } Q \uparrow$

$D \uparrow \text{ és } S \uparrow \rightarrow Q \uparrow$

The diagram shows a horizontal arrow pointing from the expression 'D ↑ és S ↑ → Q ↑' to a vertical line. From this vertical line, three diagonal lines branch out to the right, each pointing to a different state of P: 'P ↑' at the top, 'P -' in the middle, and 'P ↓' at the bottom.

Felt.: minden csere egyensúlyi áron történik

Az egyensúlyi ár és a mennyiség lehetséges változásai

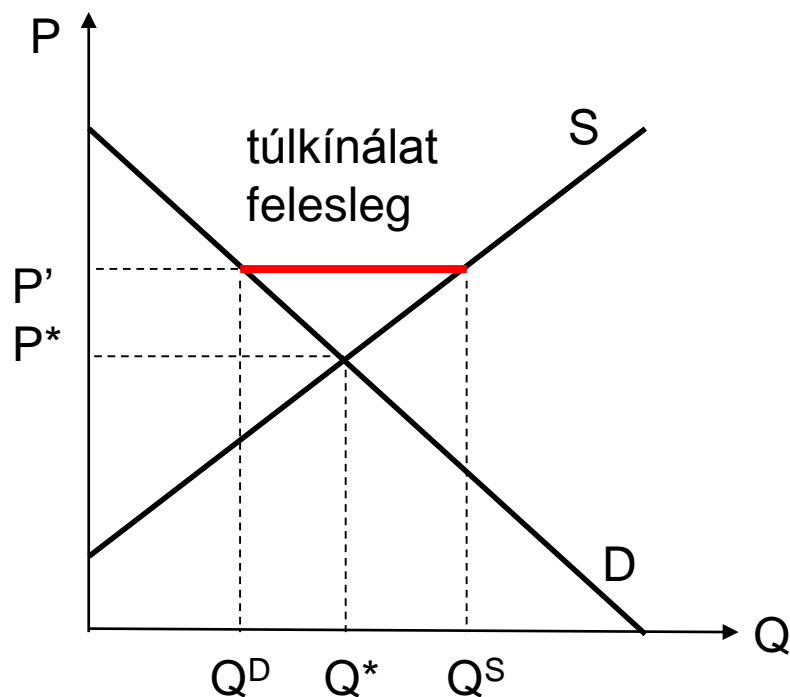
	A kínálat nem változik	A kínálat növekszik	A kínálat csökken
A kereslet nem változik	P nem változik	P csökken	P növekszik
	Q nem változik	Q növekszik	Q csökken
A kereslet növekszik	P növekszik	P nőhet is, csökkenhet is	P növekszik
	Q növekszik	Q növekszik	Q nőhet is, csökkenhet is
A kereslet csökken	P csökken	P csökken	P nőhet is, csökkenhet is
	Q csökken	Q nőhet is, csökkenhet is	Q csökken

Jogszabályok hatása: árpadló

Árpadló, árminimum: az a minimális ár, ami alatt nem lehet eladni a terméket – a kormányzat vezeti be. (pl. válság idején bérminimum)

Hatásos, ha

$P > P^*$.

Magasan tarja az árat, Q csökken.
Feketepiac: alacsony ár

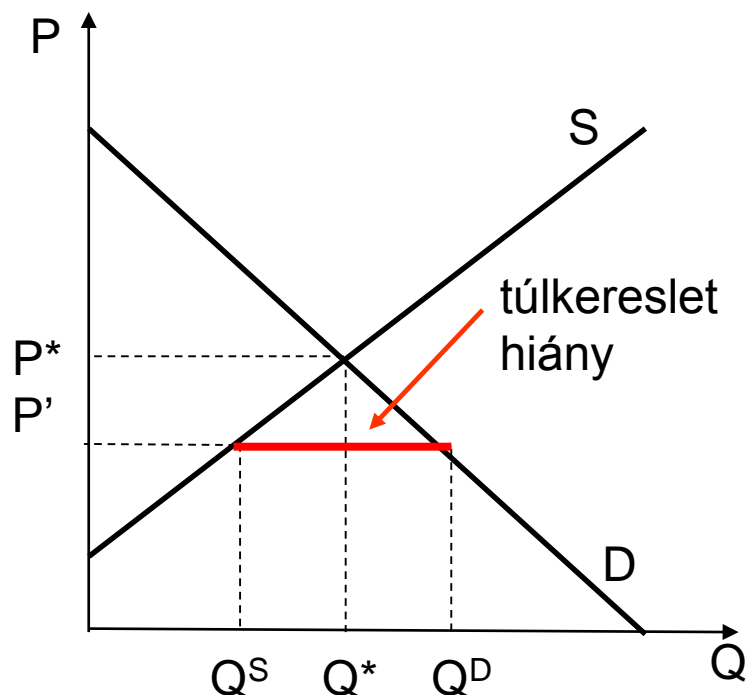
Támogatott árminimum:

a kormány mint végső vevő
megveszi a felesleget → nincs
feketepiac.

Jogszabályok hatása: árplafon

Árplafon, ármaximum: az a maximális ár, ami fölött nem lehet eladni a terméket – a kormányzat vezeti be. (pl. infláció – árak befagyasztása)

Hatásos, ha $P < P^*$.

Alacsonyan tarja az árat,
 Q csökken.

Feketepiac: magas ár

Alternatív költség - ismételés

Minden, amiről le kell mondanunk azért,
hogy egy adott dolgot megszerezzünk.

Példák!!!

FELADAT

Tanulni önállóan ÉS folyamatosan kell!!!
A tanulás alapja a KÖNYV!

Köszönöm a figyelmet!